**Valiokunnan lausunto UaVL 3/2016 vp– K 10/2016 vp**

# Ulkoasiainvaliokunta

**Hallituksen vuosikertomus 2015**

**Tarkastusvaliokunnalle**

## JOHDANTO

### *Vireilletulo*

Hallituksen vuosikertomus 2015 (K 10/2016 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan lausunnon antamista varten tarkastusvaliokunnalle. Määräaika: 3.6.2016.

### *Asiantuntijat*

Valiokunta on kuullut:
- alivaltiosihteeri Pirkko Hämäläinen, ulkoasiainministeriö
- osastopäällikkö Jarno Syrjälä, ulkoasiainministeriö
- kansalaispalvelupäällikkö Pasi Tuominen, ulkoasiainministeriö
- ulkoasiainsihteeri Virpi Kukkasniemi-Leino, ulkoasiainministeriö

## VALIOKUNNAN PERUSTELUT

## YLEISTÄ

Vuosikertomusmenettely on perustuslain 46 §:n mukainen velvoite, jotta eduskunta saisi tietoa hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä toimenpiteistä, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta vuosikertomuksessa todetaan vuoden 2015 olleen kriisivuosi, jota leimasivat erityisesti maasta toiseen suuntautuneet muuttoliikkeet seurannaisvaikutuksineen sekä Syyrian konflikti ja Ukrainan ja Venäjän tilanteet. Näitä vuosikertomuksen sisältöteemoja valiokunta on käsitellyt kertomusvuoden aikana säännöllisesti UTP-selvitysten ja asiantuntijakuulemisten kautta.

Vuonna 2015 kärjistynyt pakolaiskriisi on esimerkki siitä, miten kansainvälisessä tilanteessa voi tapahtua äkillisiä käänteitä, joiden vaikutukset ulottuvat nopeasti myös Suomeen ja joiden käsittely edellyttää nopeatahtista eduskunnan ja valtioneuvoston yhteistyötä. Ulkoasiainvaliokunta korostaakin eduskunnan ja valtioneuvoston välisen aktiivisen vuorovaikutuksen merkitystä ulko- ja turvallisuuspolitiikan seuraamisen ja parlamentaarisen valvonnan kannalta. Tiedonsaannin

ja erityisesti sen oikea-aikaisuuden varmistaminen ovat keskeisiä elementtejä yhteistyössä. Valiokunta myös painottaa edellisten vuosikertomuskäsittelyjen tapaan (UaVL 3/2014 vp; UaVL 1/2015 vp) perustuslain 97 §:n mukaisen eduskunnan laajan tiedonsaantioikeuden tärkeyttä ulko- ja turvallisuuspolitiikan parlamentaarisen valvonnan toteutumiseksi.

## VALTIONEUVOSTON TOIMINNAN ARVIOINTI VALIOKUNNAN AIEMPIEN LAUSUMIEN POHJALTA

Valiokunta toteaa käsittelyssä olevan kertomuksen lausumista seuraavaa:

### Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009 (VNS 1/2009 vp—EK 17/2009 vp)

Eduskunta hyväksyi 17.6.2009 seuraavan kannanoton:

> 5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämiseksi tasolle, joka mahdollistaa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisen kestävän kohottamisen vähintään siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian määrittämälle vähimmäistasolle.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on ryhtynyt lausuman johdosta toimenpiteisiin mutta lausuma on edelleen tarpeellinen. Asiantuntijoiden lähettämisen suunnitelmallisuutta on kehitetty tiiviissä yhteistyössä ulkoasiainministeriön, sisäministeriön ja Kriisinhallintakeskuksen välillä mutta ennen kaikkea määrärahatilanteesta johtuen Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisessa ei päästy vuoden 2015 aikana siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian määrittämälle 150 asiantuntijan tavoitetasolle.

### Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012 (VNS 6/2012 vp —EK 6/2013 vp)

Eduskunta hyväksyi 8.5.2013 seuraavat ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaiset kannanotot:

> 1. Eduskunta edellyttää, että selonteosta kehitetään kokonaisvaltainen turvallisuusstrategia, joka ohjaa tasapainoisesti kaikkia turvallisuuden alalla toimivia hallinnonaloja ja niiden voimavarojen kehittämistä, ml. kyberturvallisuus, huoltovarmuus ja energiaturvallisuus.
>
> 2. Eduskunta edellyttää, että turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekomenettelyä kehitetään niin, että linjausten toteutuminen ja ohjausvaikutus yli hallituskausien vahvistuu ja että valtioneuvosto ryhtyy yhteistyössä eduskunnan kanssa toimenpiteisiin menettelyn kehittämiseksi.
>
> 3. Eduskunta edellyttää, että selkeään toimeksiantoon perustuva laajapohjainen parlamentaarinen seurantaryhmä asetetaan tukemaan selonteon valmistelua alusta saakka.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on ryhtynyt lausuman johdosta toimenpiteisiin, mutta lausuma on edelleen tarpeellinen. Lausuman toteutumista pystytään tarkemmin arvioimaan parhaillaan valmisteltavana olevan ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon valmistumisen jälkeen.

**Jalkaväkimiinat (HE 15/2011 vp —EV 47/2011 vp)**

Eduskunta hyväksyi 25.11.2011 seuraavat lausumat:

> 1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toteuttaa jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamiseen tarkoitetut ohjelmat puolustusmenojen leikkaamisesta huolimatta.
>
> 2. Eduskunta edellyttää, että jalkaväkimiinojen korvausohjelman toteuttamisesta annetaan vuosittain selvitys ulkoasiain- ja puolustusvaliokunnille.
>
> 3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto edistää Ottawan sopimuksen kattavuuden ja tehokkuuden lisäämistä, muun muassa Euroopan unionin kautta.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on ryhtynyt lausuman johdosta riittäviin toimenpiteisiin, mutta lausuma on edelleen tarpeellinen. Jalkaväkimiinat korvaavat hankinnat päättyvät suunnitelman mukaisesti vuonna 2016, ja kuluvalta vuodelta on tarpeellista saada vielä lausuman kohdassa 2 edellytetty selvitys korvausohjelman toteuttamisesta.

**Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Keski-Afrikan tasavallassa (VNS 2/2014 vp —EK 8/2014 vp)**

Eduskunta hyväksyi 26.11.2014 seuraavan kannanoton:

> 3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tiedottaa säännönmukaisesti jokaisen kriisinhallintaoperaation päätyttyä kullekin operaatiolle asetettujen tavoitteiden ja vaikuttavuuden toteutumisesta antamalla niistä ulkoasiainvaliokunnalle selvityksen.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on arvioinut asianmukaisesti Suomen osallistumisen vaikuttavuutta EU:n kriisinhallintaoperaatiossa Keski-Afrikan tasavallassa. Samalla valiokunta toteaa, että tämä lausuma liittyy kaikkiin kriisinhallintaoperaatioihin, joihin Suomi osallistuu, ja jatkossa vaikuttavuusarviointi tulee sisällyttää kaikkiin Suomen osallistumisen päättäviin selvityksiin. Edellä sanottu huomioiden valiokunta toteaa lausuman käyneen tarpeettomaksi.

**Kehityspolitiikan vaikuttavuutta ja johdonmukaisuutta käsittelevä valtioneuvoston selonteko: Kohti reilumpaa maailmaa ilman köyhyyttä (VNS 5/2014 vp —EK 26/2014 vp)**

Eduskunta hyväksyi 10.9.2014 selonteon johdosta seuraavat kannanotot:

> 1. Valtioneuvosto laatii kerran vaalikaudessa selonteon, jossa Suomen kehityspolitiikan sisällön, mukaan lukien painopisteiden ja kohdemaiden, lisäksi arvioidaan saavutettuja tavoitteita, pitkän aikavälin vaikuttavuutta ja toimeenpanossa ilmenneitä ongelmia. Seuraavan vaalikauden alussa eduskunnalle tulee antaa selvitys, jossa arvioidaan perinteisen kehitysyhteistyön uudistamista ja vaihtoehtoja kehitysmaiden tukemiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi. Selvityksen pohjaksi valtioneuvoston tulee teettää riippumaton arvio nykymuotoisen kehitysyhteistyön vaikuttavuudesta.

2. Valtioneuvoston kanslian johdolla EU-koordinaatiota käytetään tehokkaasti kehityspoliittisen johdonmukaisuuden vahvistamiseksi.

3. Valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin yksityissektorin toimintaedellytysten vahvistamiseksi kehitysyhteistyössä ja elintarviketuotantoon ja maaseudun kehittämiseen kohdennettavan määrärahan kasvattamiseksi.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on ryhtynyt lausuman johdosta riittäviin toimenpiteisiin ja lausuma on käynyt tarpeettomaksi. Vastauksena eduskunnan pyyntöön kehityspolitiikan uudistamisesta valtioneuvosto antoi eduskunnalle kehitysyhteistyötä koskevan selonteon tammikuussa 2016.

**Konsulipalvelulain muutoksen toimeenpano (HE 102/2014 vp —EV 129/2014 vp)**

Eduskunta hyväksyi 4.11.2014 seuraavan lausuman:

Eduskunta edellyttää, että ulkoasiainministeriö seuraa ja arvioi konsulipalvelulain muutoksen toimeenpanoa ja palvelujen saantia vaikuttavuusarviointiin liittyvien epävarmuuksien vuoksi ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin palvelujen varmistamiseksi. Lainsäädännön toimivuudesta ja vaikutuksista tulee antaa ulkoasiainvaliokunnalle selvitys vuoden kuluttua asetuksen voimaantulosta.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on ryhtynyt toimenpiteisiin lausuman johdosta, mutta lausuma on edelleen tarpeellinen. Valiokunnan saaman tiedon mukaan eduskunnan edellyttämä vaikuttavuusarviointi konsulipalvelulain muutoksesta on tulossa valiokunnan käsiteltäväksi syksyllä 2016.

**Ministeriöiden välinen viranomaisyhteistyö kansainvälisessä kriisinhallinnassa (HE 297/2014 vp —EV 318/2014 vp)**

Eduskunta hyväksyi 6.3.2015 seuraavan lausuman:

Eduskunta edellyttää, että ministeriöiden väliselle viranomaisyhteistyölle luodaan kriisinhallinnassa selkeä toimintamalli ja että valtioneuvosto antaa ulkoasiainvaliokunnalle selvityksen tällaisen toimintamallin perustamisesta ja toimintatavasta vuoden 2015 loppuun mennessä.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin lausuman johdosta ja lausuma on käynyt tarpeettomaksi. Eduskunnan edellyttämä selkeä toimintamalli ja -tapa on omaksuttu vakiintuneeksi osaksi viranomaisyhteistyötä kriisinhallinnassa.

## VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ulkoasiainvaliokunta esittää,

*että tarkastusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon*.

Helsingissä 24.5.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Antti Kaikkonen kesk
varapuheenjohtaja Pertti Salolainen kok
jäsen Sirkka-Liisa Anttila kesk
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Pekka Haavisto vihr
jäsen Susanna Huovinen sd
jäsen Seppo Kääriäinen kesk
jäsen Aila Paloniemi kesk
jäsen Antti Rinne sd
jäsen Veera Ruoho ps
jäsen Erkki Tuomioja sd
jäsen Stefan Wallin r
jäsen Ben Zyskowicz kok
varajäsen Jaana Pelkonen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala